

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjan
suunnittelu ja toteutus
Eurajoen kristillisessä opistossa

Hely Perttula

2007

PERTTULA HELY: Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjan suunnittelu ja toteutus Eurajoen kristillisessä opistossa

Tampereen ammattikorkeakoulu

Opettajakoulutuksen kehittämishanke, 22 s + 11 liites.

Ryhmän opettaja Henna Heinilä

Huhtikuu 2007

Asiasanat: Viittomakieli, erityiskasvatus, kuurot, viittomakieli, kansanopisto, Eurajoen kristillinen opisto, opetussuunnitelma, suomalaisen viittomakielen perusopinnot,

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeessa olen kuvannut viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjan suunnittelua ja toteutusta Eurajoen kristillisessä opistossa. Kehittämishankkeen tarkoitus oli kehittää viittomakielen linjaa laajemmaksi koulutukseksi. Hankkeen tavoitteena oli saada järjestämisoikeus suomalaisen viittomakielen perusopintoihin Jyväskylän avoimesta yliopistosta. Hankkeessa kuvataan hakuprosessia, opetussuunnitelman tekemistä sekä käytännön toteutusta. Linjan suoritti kuusi opiskelijaa, joista neljä osallistui suomalaisen viittomakielen perusopintoihin.

Sisällysluettelo

1 LÄHTÖKOHDAT UUDEN LINJAN SUUNNITTELUUN	4
2 KANSANOPISTO OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ.....	5
2.1 Kansanopistot Suomessa.....	5
2.2 Eurajoen kristillinen opisto	6
2.3 Koulutustarjonta Eurajoen kristillisessä opistossa.....	7
3 KUUROT JA VIITTOMAKIELI.....	9
4 VIITTOMAKIELEN PERUSOPINTOJEN HAKUPROSESSI.....	11
5 OPETUSSUUNNITELMAN TYÖSTÄMINEN	13
5.1 Viittomakielen ja erityiskasvatuslinjan opetussuunnitelma	14
5.2 Toteutussuunnitelmat	15
5.3 Arvioinnista.....	16
6 VIITTOMAKIELEN JA ERITYISKASVATUKSEN LINJAN OPISKELIJAT ..	17
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	17
LÄHTEET	21
Liitteet:	
LIITE 1: Viittomakielen perusopinnot (30 op)	23
LIITE 2: Viittomakielen ja erityiskasvatuslinjan opetussuunnitelma	24
LIITE 3: Lukujärjestys	31
LIITE 4: Aihepiirisuunnitelma	32
LIITE 5: Todistuspohja	33

1 LÄHTÖKOHDAT UUDEN LINJAN SUUNNITTELUUN

Osallistuin vuonna 2000-2001 yhteisöllisyysopintoihin, jotka kuuluvat Vapaan sivistystyön osaaminen ja pätevyys –ohjelmaan. Koulutusohjelman laajuus oli 10 opintoviikkoa. Kehittämishankkeeni aiheena oli viittomakielen linjan suunnittelu ja toteutus Eurajoen kristillisellä opistolla. Kehittämishankkeeni toteutui ja ensimmäinen linja alkoi syksyllä 2001. Viittomakielen linja kesti neljä kuukautta ja tavoitteena oli suorittaa Kuurojen Liiton järjestämiä valtakunnallisia tenttejä. Linja toteutui joka syksy ja kevät lukuun ottamatta syksyjä 2004 ja 2005.

Pedagogiset opinnot aloitin syksyllä 2005. Sinä syksynä viittomakielen linja ei toteutunut, koska opiskelijoita ei ollut tulossa tarpeeksi. Pedagogisten opintojen alussa keskustelimme kehittämishankkeesta ja päätin silloin, että mietin hankkeessani viittomakielen linjan kehittämistä. Keskustelimme rehtorin kanssa eri mahdollisuuksista ja päätimme hakea Jyväskylän yliopistolta suomalaisen viittomakielen perusopintojen järjestämisoikeutta. Tällöin viittomakielen linja kestäisi siis koko lukuvuoden.

Suunnittelun myötä linjan nimi muuttui viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjaksi ja opintopisteitä suunniteltiin 60. Viittomakielen perusopinnot ovat 30 opintopistettä, eli puolet opetuksesta ovat muita linjaa tukevia aineita.

Tässä työssäni kerron hankkeen etenemisestä ja sen toteutumisesta. Saimme suomalaisen viittomakielen perusopintojen järjestämisoikeuden keväällä 2006 ja ensimmäinen linja alkoi elokuussa 2006. Kehittämishankkeeni on siis melko kattava kuvaus ensimmäisestä viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjasta. Kerron myös hie-
man taustaa kuuroista ja viittomakielestä, koska nämä asiat ovat yleensä vieraita suurelle osalle väestöä.

Virallisesti perusopinnoista käytetään termiä: suomalaisen viittomakielen perusopinnot, mutta käytän työssäni myös lyhyttä versiota: viittomakielen perusopinnot. Jokaisella maalla on oma viittomakielensä, joten siksi perusopinnot on virallisesti mainittava suomalaisen viittomakielen perusopinnoiksi.

2 KANSANOPISTO OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Möller (2001, 25) kirjoittaa, että Tanskalainen kansanopiston isä, pappi ja runoilija Nikolai Fredrik Severin Grundtvig kirjoitti uudesta koulusta ensimmäisen kerran jo vuonna 1832. Hänen ajatuksensa pohjalta saatiin vähitellen kaikkiin Pohjoismaihin kansanopistolaitos.

Peruspilareina oli neljä tekijää monista eroavaisuuksistakin huolimatta. Kansanopisto oli nuorisonkoulu, elävän sanan koulu, herättävä koulu ja kansallinen sekä kansanomainen. Nuorisokoululla tarkoitetaan sitä, että oppilaat ovat herkimmin uusia ajatuksia omaksuvassa elämänvaiheessa. Elävän sanan koulu tarkoitti sitä, että kirjan sijasta opettajan persoonallisuus ja puhuttu sana vaikuttavat ratkaisevasti sanoman ymmärtämiseen ja vastaanottamiseen. Herättävän koulun päämääränä on nuorten henkisten voimien avautuminen ja avartaminen. Kansallisella ja kansanomaisella koululla tarkoitetaan koulua, joka lähestyy ensi sijassa kansan laajoja piirteitä. Näillä ajatuksilla lähdettiin liikkeelle Suomessakin. Yleissivistyksen ja arvojen sekä tietojen ja taitojen oppimisen tavoitteena oli kasvattaa nuorista hyviä äitejä ja isiä, emäntiä ja isäntiä, kansalaisaktivisteja sekä kotiseutunsa, kansansa ja koko maan kehittäjiä. (Möller 2001, 25.)

2.1 Kansanopistot Suomessa

Suomen ensimmäiset kansanopistot syntyivät yksityishenkilöiden toimesta. Maamme ensimmäinen kansanopisto perustettiin Kangasalle 1889. (Karjalainen ja Toivonen 1984, 75.) Kansanopistoille oli alusta alkaen tunnusomaista se, ettei niille valtiovallan toimesta annettu yhtenäisiä, sitovia opetusohjelmia. Opistoille on ollut luonnollista toimia perustajayhteisönsä arvoperustalla. Silloinkin, kun virallisen koulujärjestelmän piirissä tavoitteena oli lähinnä objektiivisen tiedon jakaminen, kansanopistoilla oli selkeä oikeutus arvopohjaiseen koulutukseen ja kasvatukseen. (Möller 2001, 27.)

Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998, 2§) määrittelee kansanopistot vapaan sivistystyön alaan kuuluviksi sisäoppilaitoksiksi, ”joiden tarkoituksena on edistää kansalaisten omaehtoista opiskelua siten, että kukin kansanopisto voi samalla painottaa arvo- ja aatetaustansa ja kasvatustavoitteitaan”. Kansanopistoissa annettavan opetuksen tavoitteena ei tarvitse olla tutkinto, vaan opiskelu voi olla avointa ja vapaatavoitteista. Vapaan sivistystyön periaatteen (632/1998, 1§) mukaisesti kansanopistojenkin tehtävänä on yksilöiden persoonallisuuden kehittymisen tukeminen elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Kansanopistot pyrkivät osaltaan edistämään sekä yksilöiden kykyä toimia yhteisöissä että tasa-arvon, moniarvoisuuden ja kansanvaltaisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. (Kaivola 2001, 21.)

Internaatti tuo oman lisänsä oppimisympäristöön. Internaatti tarjoaa ”kodinomaisia elämyksiä, arjen ja juhlan vaihtelua, kansallisia perinteitä, sosiaalisten taitojen ja elämäntaitojen harjoittelua ja kanssaeläjien tukea” (Möller 2001, 33). Internaattissa eri ikäiset ja eri elämäkokemuksen omaavat elävät yhdessä. Opiskelijat soveltavat oppimisensa ja vapaa-aikansa sekä työ- ja yörauhansa yhteiseksi kokonaisuudeksi. (Möller 2001, 33.)

1960-luvun lopulta alkoi kansanopiston uudistumisprosessi. Kysymyksessä oli opistojen muuntuminen agraari-Suomen maaseudun nuorten oppilaitoksista kaupunkilaisnuorten ja -aikuisten oppilaitoksiksi. Tämän myötä ovat opistojen toimintamuodot ja opetussisällöt muuttuneet. Linjat ja oppiaineet ovat pitkälle erikoistuneita, eikä opettajien koko vuorokautinen läsnäolo enää määrää internaatin sisäistä olemusta kuten aiemmin. (Marjomäki 1984, 59.)

2.2 Eurajoen kristillinen opisto

Eurajoen kristillinen opisto on Suomen vanhimman herätysliikkeen, Länsi-Suomen rukoilevaisten perustama kansanopisto. Opisto perustettiin vuonna 1926. (Ilén 2001, 76.) Opistossa rukoilevaisuus näkyy nykypäivänä lähinnä suvaitsevaisuutena ja opiskelija huomioimisena kokonaisvaltaisesti. Rukoilevaisuus on edelleen arvok-

kaalla tavalla olemassa, mutta se ei toisaalta ole opetuksen ja oppimisen vaikeuttaja, jota se on joissain tapauksissa saattanut olla (Järvinen 2001, 159).

Internaatti tuo oman lisänsä opiston toimintaan. Opistolla kasvatusvastuu on kaikilla työntekijöillä. Tiivis yhteistyö siistijöiden, keittiön, toimiston ja opettajien välillä auttaa viihtyisän opiskeluympäristön luomisessa. Yhdessä eläminen, kokeminen ja oppiminen ovat parhaita vahvuuksia. Aikaisemmin myös opiston henkilökuntaa asui opistolla. Asuminen työpaikalla sitoi koko perheen ympärivuorokautisesti ja -vuotisesti todella kokonaisvaltaisesti opistoyhteyteen.

Eurajoen kristillinen opisto on yleissivistävää aikuiskoulutusta antava oppilaitos, jonka tarkoituksena on edistää kansalaisten omaehtoista opiskelua opiston kasvatus tavoitteiden mukaan kristillisessä ja Länsi-Suomen rukoilevaisuuden hengessä. Opiston tehtävänä on kohottaa opiskelijoiden yleissivistystä ja edistää heidän jatko-opintojaan, laajentaa heidän yhteiskunnallista tietämystään sekä tukea heidän persoonallista kehitystään. (Eurajoen kristillisen opiston johtosääntö, 1997.)

Opistossa työskentelee n. 23 henkilöä vakituisesti. Opettajia heistä on n. 10. Opettajien määrä vaihtelee toteutuvien koulutusten mukaan. Tuntiopettajia opistossa työskentelee kymmenittäin. Työyhteisömme on siis pieni ja tämän vuoksi jokaisen vastualue on melkoinen. Minun vastualueenani lukuvuonna 2006-2007 oli viittoma kielen ja erityiskasvatuslinjan lisäksi koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto, joka suoritettiin monimuoto- ja oppisopimuskoulutuksena. Tein myös vs. apulaisrehtorin työt vastualueenani oppilashuolto ja internaatti.

2.3 Koulutustarjonta Eurajoen kristillisessä opistossa

Opistossa opetusaineet ovat muuttuneet vuosikymmenien aikana huomattavasti. Esimerkiksi puutarha- ja maatalouskurssit on lopetettu kokonaan. Opetusmenetelmätkin ovat muuttuneet melkoisesti. Oppilasaines on toisenlaista kuin vaikkapa 50 vuotta sitten, jolloin moni opiston käynyt päätyi maatalon isännäksi tai emännäksi. (Järvinen 2001, 157.)

Yleissivistäviä koulutuksia tänä päivänä ovat fysioterapian ja hieronnan linja, kuvataidelinja, verkkoviestintä ja multimedialinja, musiikkilinja sekä venelinja. Venelinjalla voi suorittaa myös osioita veneenrakentajan ammattitutkinnosta. Opiskelijoita on myös sijaiskanttorikoulutuksessa sekä musiikkiterapialinjalla. Perus- ja lisäopetuksen linjalla opiskelijat voivat suorittaa perusopetuksen oppimäärän tai korottaa päättötodistuksen arvosanoja. (EKO:n opinto-opas 2006-2007.)

Opistossa voi opiskella eri ammattitutkintoja. Opistossa on järjestämisluvat koulunkäyntiavustajan-, perhepäivähoitajan-, tietojenkäsittelyn-, koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkintoon sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkintoihin. (EKO:n opinto-opas 2006-2007.)

Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linja sijoittuu EKO-Akatemiaan. EKO-Akatemiassa opisto tarjoaa mahdollisuutta opiskella psykologian ja pedagogiikan linjalla, maantieteen ja kestävän kehityksen linjalla sekä nyt uutena viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjalla. Tänä lukuvuonna (2006-2007) maantieteen ja kestävän kehityksen linja ei toteutunut. Näiden linjojen tarkoituksena on valmentaa opiskelijoita jatko-opintoihin ja antaa opiskelijoille valmiuksia monipuolisten opiskelutapojen hallintaan. Osa opetuksesta järjestetään yhteisluentoina. Opiskelijat voivat suorittaa erilaisia perusopintoja valintansa mukaan. Tänä lukuvuonna suoritettiin psykologian-, kasvatustieteen-, erityiskasvatuksen- ja viittomakielen perusopintoja. Musiikkiterapian opiskelijat suorittavat myös musiikkiterapian perusopintoja. (EKO:n opinto-opas 2006-2007.) Opistossa annetaan myös ammatillista lisäkoulutusta sekä järjestetään erilaisia lyhytkursseja. Kesäaikana kurssitoiminta on hyvinkin vilkasta.

3 KUUROT JA VIITTOMAKIELI

Kerron tässä kappaleessa hieman kuurojen historiasta sekä viittomakielen asemasta Suomessa, jotta lukijalle hahmottuu maailma, johon viittomakielen ja erityiskasvatustulinjan opiskelijat tutustuvat vuoden aikana

Suomen hallitusmuodon perusoikeussäädökset tulivat voimaan uudistettuina 1. elokuuta 1995. Nykyisessä, 1.3.2000 voimaan tulleessa perustuslaissa ”viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla” (Suomen perustuslaki 17§). Pääosa 1970-1990 –luvuilla laadituista kuuroja tai viittomakieltä käsittelevistä säädöksistä perustuu lääketieteelliseen näkemykseen kuuroista vammaisina (Lappi 2000, 71). Lääketieteellisen näkökulman mukaan kuurous on sairaus, vamma tai puute, joka on syytä poistaa tai lieventää erilaisin lääketieteellisin ja kuntoutusmenetelmin (Jokinen 2000, 88).

Sosiokulttuurinen näkökulma kuurouteen tarkoittaa sellaista suhtautumistapaa, jossa kuuroutta tarkastellaan kuurona olemisen kokemuksen sosiaalisten, lingvististen ja kulttuuristen näkökulmien kautta. (Jokinen 2000, 88). Vuosisatojen ajan kuuroja on kutsuttu nimellä kuuromykkä. Kuurot kokevat tämän ilmaisun loukkaavana, koska heillä on ilmaisuvoimainen kieli, viittomakieli. Suurin osa kuuroista pystyy myös tuottamaan puhetta, sillä heidän ääntöelimissään ei ole mitään vikaa. Kuurot itse viittaavat itseensä ’kuuro’ –sanalla. Enemmistöryhmään kuuluvat saattavat käyttää nimitystä kuulovammainen, koska on ajateltu, että kuuro on loukkaava nimitys. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, kuuro on neutraali nimitys. (Malm & Östman 2000, 10.)

Nykyisin käytetään myös termiä viittomakielinen tarkoittaessa kuurojenyhteisöön kuuluvaa henkilöä. Viittomakieltä eivät käytä ainoastaan kuurot ja huonokuuloiset ihmiset, vaan myös suuri joukko kuulevia ihmisiä. Viittomakieltä käyttävät kuurojen kuulevat ystävät, vanhemmat, sukulaiset, aviopuolisot tai kuurojen kuulevat lapset. (Malm & Östman 2000, 12.)

Suomen varsinaisen kuurojenopetuksen katsotaan alkaneen Carl Oscar Malmista. Hän oli kuuro, joka oli saanut koulutuksensa Manilla-instituutissa Tukholmassa. 1846 Malm avasi kuuroille yksityisen koulun Porvoossa. Opetuskielenä oli viittomakieli. Malm aloitti kuurojen opetuksen ja tästä koulusta katsotaan Suomen viittomakielinen yhteisö alkavaksi. (Wallvik 2001, 98.)

1800-luvun alkupuolella Euroopassa ja Yhdysvalloissa oli siirrytty puhemenetelmään eli oralismiin. Oralismilla käsitetään opetusta puhutulla kielellä ja viittomakielen kieltoa opetuksessa. (Wallvik 2001, 138.) Vielä 1950-luvulla oralismi oli Suomessa ainoa hyväksytty ja opettajien hallitsema kielenopetuksen menetelmä. Huulioluku- ja artikulaatio-opetusta oli kehitetty monen vuosikymmenen ajan. Tulokset eivät kuitenkaan olleet tyydyttäviä. Kuurot eivät pystyneet lukemaan edes tavallisia sanomalehtiä eivätkä selviytyneet kirjallisesta kommunikaatiosta. Heidän puheestaan vain kymmenesosa oli ymmärrettävää. Kuurojenopettajat ovat vakavissaan alkaneet myöntää ongelmien olemassaoloa vasta 1970-luvun lopulla. (Wallvik 2001, 207-208.)

Oralistisessa koulukunnassa viittomakielen katsottiin erheellisesti estävän puheen oppimisen. Viittomakielen käytön estämiseksi tunnilla käytettiin ankariakin fyysisiä rangaistuksia, kuten käsille lyömistä. Tuon ajan käsityksen mukaan ihmisen tuli olla fyysisesti mahdollisimman täydellinen. Koko oralismin vallan ajan viittomakieli kuitenkin eli kuurojen keskuudessa koulujen asuntoloissa, välitunneilla ja kuurojenyhdistyksissä. Viittomakielen käyttö kouluissa sallittiin vasta 1970-luvun lopulla. (Jokinen 2000, 68.)

Kuurojen historia onkin ollut täynnä yrityksiä muuttaa heitä enemmistön kaltaiseksi. Kuurot ovat kuitenkin onnistuneet säilyttämään identiteettinsä elinvoimaisena. Heidän kieltään ei ole onnistuttu kitkemään pois. Viittomakielellä on maassamme nykyään positiivisempi leima. Tähän lienee vaikuttanut se, että viittomakielellä on perustuslaillinen turva. Viittomakieltä näkee päivittäin televisiossa, sitä voidaan opiskella yliopistossa ja viittomakielentulkkeja näkee yhä enemmän julkisissa tilaisuuksissa. (Jokinen 2000, 95.)

Nykyajassa on kuitenkin näkyvissä oralismin uusi ilmentymä. Viime vuosina kiivasta keskustelua on herättänyt kokleaimplantti eli sisäkorvaistute. Se on uudentyyppinen, suoraan sisäkorvaan leikattava kuulolaite. Lääkärit haluavat parantaa kuuroja, mutta kuurot eivät halua tulla parannetuiksi. Kautta historian on keksitty uusia kuulolaitteita, joiden on ajateltu poistavan kuurouden. Implanttileikkausten tulokset vaihtelevat suuresti. Aikuisena kuuroutuneelle leikkaus antaa usein hyvät tulokset. Syntymäkuuro lapsi ei ole elänyt kuulon ja puheen varassa, joten hänellä ei voi olla siitä muistijälkiä eikä aivot ole vielä kouliutuneet puheen ymmärtämiseen. (Malm & Östman 2000, 30.)

Suurin osa kuuroista lapsista syntyy kuuleville lapsille. Vanhemmilla ei yleensä ennestään ole kokemusta kuuroudesta tai viittomakielestä joten vanhemmat joutuvat yhdessä lapsensa kanssa opettelemaan uuden kielen. Perheet saavat viittomien opettajan perheeseen. Ratkaisu implanttileikkauksen puolesta ei saa tarkoittaa, ettei lapselle anneta tilaisuutta omaksua viittomakieltä. (Malm & Östman 2000, 30-31.) Sisäkorvaistute ei tee lapsesta kuulevaa. Jos lapsi on esimerkiksi uimassa tai saunassa, ulkoista kojetta ei voi pitää päällä. Tukiviittomien tai viittomakielen käyttö on siten aivan ehdotonta. Nykyään leikataan n. 80 % kuulovammaisina syntyneistä lapsista.

4 VIITTOMAKIELEN PERUSOPINTOJEN HAKUPROSESSI

Eurajoen kristillisellä opistolla on ollut pitkään yhteistyötä sekä Jyväskylän että Turun avointen yliopistojen kanssa. Hakuprosessi oli opistossamme tuttu, mutta minulle se oli uusi. Hakemus avoimen yliopisto-opetuksen järjestämiseksi on yhden sivun mittainen. Hakulomakkeeseen täytetään yhteistyöoppilaitoksen tiedot, yhteyshenkilön tiedot sekä tiedot haettavasta oppiaineesta. Hakemukseen kirjattiin opettaja ehdotuksena vain minun nimeni.

Hakemus jätettiin marraskuussa 2005. Maaliskuussa 2006 avoimesta yliopistosta otettiin yhteyttä sähköpostilla minuun ja pyydettiin lisäselvityksiä opettajista ja luennoitsijoista. Kielitieto ja kielitiede –osiossa opettajalta edellytettiin vähintään

maisteritason lingvistinen koulutus. Viitottujen kielten rakenne –osiossa vaadittiin myös lingvistinen koulutus kuten edellä sekä lisäksi vielä riittävä viittomakielen tuntemus. Nämä vaatimukset nähdessäni ajattelin jo luopua toivosta saada viittomakielen perusopintojen järjestämisoikeus. Viittomakielentaitoisia maisteritason lingvistejä ei ole monta Suomessa. Otin yhteyttä ensin Jyväskylän avoimen yliopiston suunnittelijaan ja hän antoi minulle kaksi nimeä, joihin olin yhteydessä. Toinen heistä lupautuikin luennoimaan Eurajoelle. Tämä oli suuri helpotus jatkosuunnittelulle.

Avoin yliopisto lähetti tiedotteen, johon oli koottu käytänteitä ja ohjeita suomalaisen viittomakielen perusopintojen opetuksen suunnittelun ja järjestämisen tueksi. Näiden ohjeiden perusteella mietin mahdollisia opettajia ja opintokokonaisuuksien suoritusvaihtoehtoja.

Suomalaisen viittomakielen perusopintoihin kuuluu:

Viitottujen kielten rakenne 5 op

Kielitieto ja kielitiede 5 op (johdatusta kieleen ja sen tutkimukseen 1 op, teoreettisen kielentutkimuksen peruskäsitteitä 2 op ja soveltavan kielentutkimuksen näkökulmia 2 op)

Viittomakielisten historia ja kulttuuri 5 op (kulttuurien välinen viestintä 2 op, kuurojen historia ja kulttuuri 3 op)

Kielen omaksuminen ja kaksikielisyys 5 op

Suomalaisen viittomakielen kieliopinnot 10 op

Jyväskylän avoin yliopisto määritteli lähiopetuksen laajuudet jaksokohtaisesti. Suositukset esimerkiksi käytännön kielitaidon sekä kielitieteen perusteiden kurssilla olivat:

- Johdatusta kieleen ja sen tutkimukseen (1 op)	5 h
- Teoreettisen kielentutkimuksen peruskäsitteitä (2 op)	15 h
- Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen (5 op)	30 h
- Suomalainen viittomakieli 1 (5 op)	80 h
- Suomalainen viittomakieli 2 (5 op)	80 h

Nämä olivat siis minimituntimääriä. Esimerkiksi soveltavan kielentutkimuksen näkökulma –jaksoon ei oltu merkitty yhtään lähiopetusta, vaan jakso suoritetaan esseinä.

Saatuani ohjeet Jyväskylän avoimesta yliopistosta, mietin opintokokonaisuuksien opettajia sekä tuntimääriä (LIITE 1). Pystyin ehdottamaan itseäni moneen jaksoon opettajaksi. Olen koulutukseltani viittomakielentulkki, AMK ja olen itse suorittanut Suomalaisen viittomakielen perusopinnot. Vahvuutenani on myös se, että vanhempani ovat kuuroja, joten olen käyttänyt viittomakieltä lapsesta asti. Kuurojen kulttuurissa eläminen on antanut minulle sellaista tietoa, jota kirjoista ei löydy.

Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteessa teimme avoimen yliopiston opettajan kanssa sellaisen työjaon, että hän luennoi teorian ja minä tarkastelen viittomakielen rakennetta käytännössä. Juha Paunun saaminen kielen omaksuminen ja kaksikielisyys –jaksoon oli hyvä asia. Juha Paunu on kuurojen opettaja, joten hänellä on paljon tietoa esimerkiksi suomenkielen opetuksesta kuuroille. Paunu on tehnyt myös paljon materiaalia viittomakielen opetukseen.

5 OPETUSSUUNNITELMAN TYÖSTÄMINEN

Karin (1994, 86) mukaan opetussuunnitelman laatiminen edellyttää monenlaista asiantuntemusta ja taitoa. Opetussuunnitelmaopin mukaan opetuksen tulee olla järjestelmällisesti ja perusteellisesti suunniteltua. Opetuksen tulee olla mahdollisimman tavoitteellista ja tiedostettua toimintaa.

Eurajoen kristillinen opisto on ohjeistanut opetussuunnitelman tekemistä ja opiskelijan arviointia sisäisellä ohjeella. Opetussuunnitelman tarkoitus on olla suunnittelun työkalu sekä väline opetuksen ja arvioinnin kehittämiseksi. Opiskelijalle opetussuunnitelma on oman opiskelun ja oppimisen suunnittelun väline. (Opiston sisäinen ohje.)

Opiston sisäisessä ohjeessa käsitellään graafista ulkoasua, tavoitteita, sisältöä ja oppiaineita, työskentelytapoja ja oppimisympäristöä, opintojen ohjausta, arvioinnin perusteluja, opetustuntimääriä sekä todistus pohjaa. Tärkeänä lisänä ohjeessa on kansanopiston omaleimaisuuden korostaminen opetussuunnitelmassa. Kansanopiston pedagogiikkaan kuuluu yhdessä tekeminen ja osallistuminen opiston yhteisiin tapahtumiin. (Opiston sisäinen ohje.)

5.1 Viittomakielen ja erityiskasvatuslinjan opetussuunnitelma

Vastaavaa viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjaa ei järjestetä muualla Suomessa, joten opetussuunnitelma on todellakin minun näköiseni. Minulla oli selkeä visio siitä, mitä aineita opetetaan ja miten linja muotoutuu. Sain oppiaineiden suunnitteluun apua myös rehtoriltamme.

Suunnittelin opetussuunnitelman (LIITE 2) siten, että avoimen yliopiston opetus sisältyy viittomakielen ja erityiskasvatuslinjan opetussuunnitelmaan, jolloin opiskelijat ovat kirjoilla kansanopiston opiskelijoina ja opinnot sisältävät myös muuta opetusta. Opiskelu on vapaan sivistystyön lain (632/1998, 2§) alaista koulutusta, jonka mukaan opiston on tarjottava vähintään 25 tuntia lähiopetusta.

Suomalaisen viittomakielen perusopintoja ei voi suorittaa samalla tavalla kuin esimerkiksi kasvatustieteen perusopintoja. Viittomakieltä ei voi opiskella itseksensä kirjoista, vaan opettajan tuki ja lähiopetus korostuvat.. Opetussuunnitelmaan piti siis laittaa runsaasti viittomakieltä, jotta opiskelijat saisivat vahvan pohjan suorittaa Kuurojen liitto ry:n tenttejä. Kuurojen liitto ry järjestää valtakunnallisia A-tason tenttejä eli alkeistason tenttejä sekä K-tason- eli keskitason tenttejä. A-tentin suorittamalla voidaan suorittaa suomalaisen viittomakielen perusopintojen viittomakieli 1:sen ja K-tentillä voi suorittaa viittomakieli 2:sen.

Opetussuunnitelman sisältö hahmottui melko helposti. Käytin hyväkseni aikaisempaa, viittomakielen linjan opetussuunnitelmaa. Rehtori oli myös tehnyt suunnitelmia

siitä, mitä aineita voisi opettaa yhdessä muiden linjojen kanssa. Yhteisiä luentoja oli psykologian ja pedagogiikan linjan sekä fysioterapian ja hieronnan linjan kanssa.

Yhteisopetusta oli viestinnässä ja vuorovaikutuksessa (1 op), kehityspsykologiassa (2 op), ensiapu 1 (1 op) ja ensiapu 2 (1 op), didaktiikassa (1 op), erityiskasvatuksessa (4 op), kulttuurien välisessä viestinnässä (1 op) sekä työpajoissa (esim. jooga 1 op). Yhteisopetusta oli siis 12 opintopisteen verran. Tämä oli hyvä tapa säästää resursseja ja yhdistää pienempiä ryhmiä. Isommassa ryhmässä keskustelu on monipuolisempaa ja näkökulmia on enemmän.

Lähiopetusta tulee olla vähintään 25 tuntia viikossa. Joinakin viikkoina tuntimäärä voi olla suurempi ja toisena viikkona pienempi. Työviikkoja on yhteensä 32, joten lähiopetuksen tuntimäärä tulee olla vähintään 800. Nämä olivat kehykset, joiden perusteella suunnittelin opetussuunnitelman tuntimääriä. Yksi opintopiste vastaa n. 27 työtuntia, joka pitää sisällään lähiopiskelua sekä omaa työskentelyä. Laskin jokaisen opintokokonaisuuden osalta opiskelijan tunnit sekä opettajan tunnit. Tietyissä aineissa lähiopetusta voi olla vähemmän. Silloin opiskelijan oman työn osuus korostuu.

Lukujärjestyspohjan (LIITE 3) olen tehnyt tekstinkäsittelyohjelmalla ja pyrin jakamaan aina kahden viikon lukujärjestyksen kerralla. Lukujärjestyksessä on merkitty oppiaineet ja opettajat lyhenteillä, jotka olen suomentanut lukujärjestyksen alaosaan.

5.2 Toteutussuunnitelmat

Kesällä 2006 aloin valmisteella jaksokokonaisuuksia. Käytin hyväkseni keväällä 2006 pedagogisissa opinnoissa tekemiäni aihepiirisuunnitelmia (LIITE 4). Muokkasin niitä avoimen yliopiston vaatimusten mukaiseksi ja otin huomioon kirjallisuuden.

Kielen omaksuminen ja kaksikielisyys tuotti minulle loppujen lopuksi eniten päänvaivaa. Suunnitelman mukaan meidän piti Juha Paunun kanssa opettaa tämä kokonaisuus puoliksi. Olimme sopineet, että opetus on vasta keväällä 2007. Sovimme, että hän luennoi nimenomaan käytännön kokemuksistaan esimerkkien kautta. Minä lupasin ottaa huolekseni tenttikirjallisuuden. Siirsin toteutussuunnitelman tekemistä joululomalle ja vasta silloin minulle valkeni tenttikirjallisuuden vaikeuden. Bakerin kirja *Foundations of bilingual education and bilingualism* on 450 sivuinen englanninkielinen teos. Tämä opiskelijoiden oli tarkoitus tentata. En löytänyt millään aikaa kääntää teosta muutamassa päivässä, joten otin yhteyttä avoimen yliopiston kielitieteen opettajaan ja sovin hänen kanssaan, että hän lähettää tenttikysymykset ja tarkistaa vastaukset. Nyt olemme kääntäneet kirjaa opiskelijoiden kanssa yhdessä lukupiirinomaisesti.

Viittomakielen osalta ongelmana oli, ettei valmista materiaalia ole paljon saatavilla. Minulla on monen vuoden kokemus viittomakielen opetuksesta, joten minun on helppo miettiä erilaisia harjoituksia käytettäväksi. Viikoittain opettamassa kävi myös kaksi kuuroa tuntiopettajaa ja heidän kanssaan keskustelin paljon siitä, minkälaisia harjoituksia kannattaa käyttää. Yritin olla mahdollisimman paljon heidän tukenaan tuntien suunnittelussa. Viimeisen kuukauden aikana opetin kuitenkin itse paljon viittomakieltä, koska koin raskaaksi sen, että jouduin kuitenkin miettimään kuurojen opettajien tuntien sisällöt. Pääsin helpommalla sillä, että opetin itse. Arvioitu opetustuntimääräni ylittyi selkeästi, mutta ratkaisuna tämä oli paras.

5.3 Arvioinnista

Arvioinnin pohjana oli yliopiston suositukset sekä keskustelut eri opettajien kanssa. Pääsääntönäni oli, että mahdollisimman monesta olisi hyvä saada numeroarviointi 1-5. Todistus pohjaan (LIITE 5) olen merkinnyt aiheet, opintopisteet sekä suoritusmerkinnän: erinomainen (5), hyvä (4-3), tyydyttävä (2-1), hyväksytty (hyv.), hylätty (hyl.) ja osallistunut opetukseen (os.).

Todistus pohja on tehty samaan tapaan kuin psykologian ja pedagogiikan linjalla. Lisäsin vanhaan pohjaan ”osallistunut opetukseen”, koska opiskelijat, jotka eivät suorita perusopintoja, ovat kyllä osallistuneet opetukseen, mutta eivät ole tehneet perusopintoihin vaadittavia tehtäviä. Olen tehnyt opiskelijoille opintokortit, johon olen merkinnyt kaikki suoritukset ja opettajien nimet.

6 VIITTOMAKIELEN JA ERITYISKASVATUKSEN LINJAN OPISKELIJAT

Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjan aloitti yhdeksän opiskelijaa. Yksi opiskelija lopetti ensimmäisellä viikolla päästyään opiskelemaan ammattikorkeakouluun. Kaksi opiskelijaa lopetti syksyn aikana henkilökohtaisten syiden vuoksi. Opiskelijoita on ollut siis kuusi, joista neljä suoritti suomalaisen viittomakielen perusopintoja. Pienessä opetusryhmässä on hyvät ja huonot puolensa. Etuina koen mahdollisuuden huomioida opiskelijat yksilöinä ja näin antaa enemmän aikaa henkilökohtaiseen tukeen ja ohjaamiseen. Toisaalta materiaalia tulee olla paljon, koska pienen ryhmän kanssa tehtävät tulee käytyä nopeasti läpi.

Keväällä 2006 viittomakielen linjallani opiskeli eräs opiskelija joka suoritti myös K-tason tentin. Hän aloitti syksyllä koulunkäyntiavustajan ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen opistossamme ja hän on osallistunut myös viittomakielen perusopintoihin. Hänelle olen tehnyt henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman.

Opiskelijoilla oli erilaiset koulutustaustat ja tavoitteet linjan suhteen. Kaikki olivat kuitenkin nuoria, alle 24-vuotiaita. Ryhmässä oli viisi naista ja yksi mies. Toisaalta oli hyvä, että ryhmä oli pieni ja opetusta pystyi antamaan näin yksilöllisemmin, mutta kaipasin ison ryhmän tuomaa ”elämää ja vuorovaikutusta”.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Tällä hetkellä viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjaa on jäljellä vielä kolme viikkoa, joten ihan lopullisia tuloksia en tähän kehittämishankkeeseen saa. Edessä

on vielä opintokäynti Tukholman Manilla-kouluun, jossa maamme ensimmäinen kuurojen opettajakin opiskeli. Edessä on vielä kirjatentti sekä esseiden palauttamista. Olenkin luvannut opiskelijoille olla tutorina vielä toukokuussakin, koska tiedän, että muutama opiskelija tarvitsee tukea esseiden kirjoittamiseen.

Kysyin opiskelijoilta kuitenkin jo loppupalautteen. Annoin vihjekysymyksiä ja he saivat kirjoittaa vapaasti palautetta. Kysymykset koskivat kurssin sisältöä, ryhmän toimintaa, opiston palveluja, perusopintojen suorittamista ja kehittämisideoita. Opiskelijat huomioivat palautteissa samoja asioita kuin minäkin olin huomannut. Keskustelimme yhdessä palautteista kun he olivat ensin kirjoittaneet paperille.

Perusopinnoista olisi pitänyt tiedottaa opiskelijoiden ja minunkin mielipiteen mukaan paljon enemmän. Opiskelijoille opiskeluympäristö on uusi ja oppiaineet ovat aivan uusia. Koko oppimisympäristön hahmottamiseen menee jo paljon aikaa. Kävimme syksyllä jo ensimmäisinä päivinä opetussuunnitelmaa läpi ja jaoin viittomakielen perusopinnoista perustiedot (LIITE 1). Käytin opetussuunnitelman ja perusopintojen sisällön käsittelyyn ryhmänohjaustunneilla yhteensä viisi tuntia. Nämä asiat tulivat kuitenkin esiin myös esimerkiksi viittomakielen tunneilla, joten tarkkaa tuntimäärää ei voi laskea.

Tulevaisuudessa pitää ehdottomasti keskustella jokaisen opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti opiskelun tavoitteista ja opiskelijan resursseista. Pohjakoulutus sekä opiskelumotivaatio vaikuttavat paljon siihen, haluaako ja pystyykö suorittamaan perusopintoja. Perusopinnoissa on paljon esimerkiksi kielitiedettä, joka asiana ei yleensä ole tuttu opiskelijoille. Englanninkieliset teokset vaativat myös vahvan kielipohjan.

Olin kuvitellut, että ehdimme hyvin lukuvuoden aikana käydä kaikki asiat läpi ja jokainen suorittaa viittomakielen perusopinnot kansanopiston opiskelujen ohella. Tavoitteeni oli epärealistiset. Opiskelijoiden omat voimavarat ja tavoitteet vaihtelevat runsaasti. Kaikki eivät koe viittomakielen perusopintojen suorittamista tarpeellisenä. Vasta nyt minäkin oikeasti tiedän, kuinka paljon perusopinnot vaativat työtä. On vaikeaa arvioida opiskelijoiden käyttämää aikaa omaksua uusia asioita. Opiskelijoilla ei yleensä ole vielä kokemusta esseiden kirjoittamisesta tai asioiden käsittelys-

tä tieteelliseltä kannalta. Esseiden kirjoittamisen harjoittelua tarvitaan paljon enemmän.

Opetussuunnitelmaan ja perusopintojen sisältöön tulee palata myös aika-ajoin uudestaan. Opiskelijat eivät hahmota opintojen sisältöjä ja niitä on hyvä käydä yhdessä läpi. Palautteissa tuli esimerkiksi ilmi, että opiskelijoilla oli epäselvyyksiä siinä, mistä aineista saa numeroarvioinnin ja mistä hylätty/hyväksytty. Nämä on kuitenkin opetussuunnitelmassa, jonka opiskelijat ovat saaneet, mutta he eivät olleet katsoneet sitä enää opintojen edetessä.

Syyslukukaudella oli runsaasti teoriaopintoja. Viittomakielen osuus jäi syksyllä melko vähäiseksi. Syksyllä oli esimerkiksi viitotun puheen osuus, jonka puitteissa olimme mukana puheen- ja kielenkehityksen varhaisen tukemisen hankkeessa Rauman seudulla. Tämän hankkeen myötä järjestimme vanhemmille, joiden lapsilla on kielellisiä häiriöitä, viikonloppukurssin tukiviittomista. Opiskelijat olivat mukana ohjaamassa. Teimme paljon pienryhmätyöskentelyä, joten näin opiskelijat saivat hieman käytännön kokemusta didaktiikasta. Tämä projekti vei kuitenkin paljon tunteja. Ryhmähengen kannalta projekti oli kuitenkin tärkeä. Opiskelijat oppivat tuntemaan toisiaan paremmin ja yhteistyökyky parani. Olin itse melko kiireinen syksyllä koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinnon opiskelijoiden kanssa, joten siirsin tarkoituksella omia tuntejani keväälle. Syksyllä oli myös runsaasti yhteisluentoja, jotka vaikuttivat omien aineitteni sijaintiin lukujärjestyksessä.

Viittomakieli on se asia, jota opiskelijat tulevat opiskelemaan, joten sen aloittaminen täysipainoisesti syksystä lähtien on tarkoituksenmukaista. Opiskelijat kokivat kuitenkin, että koko päivän ei saisi olla viittomakieltä, koska siihen keskittyminen vaatii erilaisia taitoja mihin he ovat tottuneet. Kuuroa opettajaa pitää katsoa herkeämättä, jotta pysyy opetuksessa mukana. Opiskelijat ovat tottuneet saamaan tietoa kuulon ja lukemisen avulla. Nyt tieto tuleeikin suurelta osin visuaalisesti. Viittomakielen oppiminen vaatii paljon työtä. Voin ohjeistaa opiskelijoita opiskelemaan kotona ja vaatia heitä tekemään tiettyä kotitehtävää. Korostan kuitenkin aina sitä, että opiskelijat ovat tulleet opiskelemaan kansanopistoon eri tavoitteilla. Osalle vuosi on vain väli vuosi jatkoa suunnitellen ja osalle opiskelu on lisäkoulutuksen saamista ammatiksi. Annan jokaiselle mahdollisuuden tehdä työtä omien tavoitteiden mukaisesti.

Joudun kuitenkin joskus pettymään siinä, kuinka paljon opiskelijat ovat valmiit tekemään työtä ja sitoutumaan opiskeluun.

Opetussuunnitelma on melko suppea ja tavoitteena on jatkossa kirjoittaa oppisisältöjä hieman tarkemmin opetussuunnitelmaan. On kuitenkin hyvä, että jokaisella opettajalla on mahdollisuus tehdä aineestaan mahdollisimman oman näköinen. Se tekee kansanopistossa opettamisen mielenkiintoiseksi.

Viittomakielen asema ja tulevaisuus vaikuttavat linjan jatkoon. Saattaa olla, että linjalla kannattaa suunnata lähinnä viitottuun puheeseen, jossa käytetään ääntä ja viitotaan tärkeimmät perussanat. Tämä perustuu siihen, että jo 80 % kuuroille lapsille asennetaan sisäkorvaistutteen. Kaikille istutteista ei kuitenkaan ole hyötyä ja onhan viittomakieli säilynyt elinvoimaisena tähänkin päivään asti useista kitkemisyrityksistä huolimatta. Markkinointia pitää tehostaa ja viittomakieltä pitää tuoda runsaasti esiin, jotta saisimme opiskelijoita tulemaan opiskelemaan kansanopistoon. Koulutustarjonnan lisääntyessä ja ikäluokkien pienentyessä pitää miettiä myös viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjan hyödyllisyyttä ja visiota.

LÄHTEET

Eurajoen kristillisen opiston johtosääntö, 1997.

Eurajoen kristillisen opiston sisäinen ohje opetussuunnitelman tekemiseksi.

Ilén P. 2001. Laadukasta oppimista metsästämissä. Teoksessa Koivunen U. (toim.) Kokonaisuutta etsimässä. Kansanvalistusseura.

Jokinen M. 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Malm A. (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura.

Järvinen J. 2001. Kansanopiston opettaja ja muuttuvan yhteiskunnan asettamat haasteet. Teoksessa Koivunen U. (toim.) Kokonaisuutta etsimässä. Kansanvalistusseura.

Kaivola J. 2001. Kokonaisvaltaisen oppimisen projekti. Teoksessa Koivunen U. (toim.) Kokonaisuutta etsimässä. Kansanvalistusseura.

Kari J. 1994. Kasvatus- ja opetustavoitteet. Teoksessa Kari J. (toim) Didaktiikka ja opetussuunnittelu. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Karjalainen & Toivonen 1987. Suomen vapaan kansansivistystyön vaiheet. Espoo: Weilin+Göös.

Lappi P. 2000. Viittomakielen lainsäädännöllinen asema. Teoksessa Malm A. (toim.). Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura.

Marjomäki, V. 1984. Kansanopisto elää. Suomen kansanopistoyhdistys. Juväskylä: Gummerus Oy.

Malm, A., Östman J-O. 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Malm A. (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura.

Möller, P. 2001. Sopeutuva sivistäjä: Muuttuva kansanopisto muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Koivunen U. (toim.) Kokonaisuutta etsimässä. Kansanvalistusseura.

Wallvik, B. 2001. Viitotulla tiellä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

LIITE 1

Suomalaisen viittomakielen perusopinnot (30 op)

Opintojaksoihin liittyvä kirjallisuus, muu materiaali sekä tehtävät ja tentaattorit: vieraan kielen linja (K2)

KLSP001 Johdatusta kieleen ja sen tutkimukseen (1 op)

Johdantoluento 5h sekä etätehtävä

Opettajana: Lea Nieminen

SVKP211 Teoreettisen kielentutkimuksen peruskäsitteitä (2 op)

Johdantoluennot 15h ja kirjallisuutta, sekä luentoihin ja kirjallisuuteen pohjautuvat etätehtävät. Numeerinen arviointi 1 – 5.

Kirjallisuus:

Yule, G. (1996). The study of language. 2. painos. (s. 53 – 138).

Karlsson, F. (1998). Yleinen kielitiede (apuneuvona ja käsikirjana peruskäsitteiden opiskelemisessa).

Nikula, T. (2000). Pragmaattinen näkökulma kieleen. Teoksessa K. Sajavaara & A. Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö*, s. 331 – 358.

Malm, A. & Östman, J.-O. (2000). Viittomakieliset ja heidän kielensä. Artikkeliteoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa*, s. 9 – 32.

Takkinen, R. (2000). Viittomakielen kehitys -artikkelista alaluku 2.3.2 Teoksessa E. Lonka & A.-M. Korpiaakko-Huuhka (toim.), *Kuulon ja kielen kuntoutus – vuorovaikutuksesta kommunikointiin*, s. 54 – 60.

Jantunen, T. (2003). Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen, s. 113 – 119.

Opettajana: Lea Nieminen

KLSP003 Soveltavan kielentutkimuksen näkökulmia (2 op)

Essee kirjallisuuden pohjalta. Numeerinen arviointi 1 – 5.

Kirjallisuus:

Sajavaara, K. & A. Piirainen-Marsh (toim.) 1999. Kielenoppimisen kysymyksiä.

Sajavaara, K. & A. Piirainen-Marsh (toim.) 2000. *Kieli, diskurssi ja yhteisö*.

Sajavaara, K. & A. Piirainen-Marsh (toim.) 2000. *Näkökulmia soveltavaan kielentutkimukseen*.

Opettajana: Lea Nieminen

SKVP221 Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen (5 op)

Luennot 30h ja kirjallisuus.

Kirjallisuus:

Jantunen, T. (2003). Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen.

Malm, A. (2000) (toim.). Viittomakieliset Suomessa s. 147 – 200.

Rainò, P. (2002) Mouthing and Mouth Gestures in Finnish Sign Language. Teoksessa P. Boyes Braem & R. Sutton-Spence (toim.), *The Hands are the Head of the Mouth. The Mouth as Articulator in Sign Languages*, s. 41 – 50.

Rissanen, T. (1987). Toistoprosesseista kuurojen viittomakielessä. Teoksessa P. Pimiä & T. Rissanen, *Kolme kirjoitusta viittomakielestä*, s. 1 – 24.

Valli, C & Lucas, C. (2000). *Linguistics of American Sign Language. An Introduction*.

Opettajina: Lea Nieminen ja Hely Perttula

SKVP231 Kulttuurienvälinen viestintä (2 op)

Luennot 15 h ja essee

Essee seuraavan materiaalin pohjalta:

Salo-Lee, L., Malmberg, R. & Halinoja, R. (1996). Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä (video + kirja).

Mindess, A. (1999). *Reading Between the Signs*. Intercultural Communication for Sign Language Interpreters.

Opettajana: Kirsi-Marjo Halonen

SKVP232 Kuurojen historia ja kulttuuri (3 op)

Luennot 25h ja kirjatentti. Numeerinen arviointi 1-5.

Tenttikirjallisuus:

Wallvik, B. (2001). Viitotulla tiellä.

Padden, C. & Humphries, T. (1988). *Deaf in America*

Malm, A. (2000). Viittomakieliset Suomessa, s. 35 – 101 ja 127 – 144.

Opettajana: Hely Perttula

SVKP241 Kielen omaksuminen ja kaksikielisyys (5 op)

Luennot 30h ja kirjatentti. Numeerinen arviointi 1-5

Juha Paunu ja Hely Perttula

Tenttikirjallisuus:

Baker, C. (1997). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (2.painos).

Emmorey, K. (2002). Language, cognition, and the brain. Insights from sign language research. Luku 5: Sign Language Acquisition, s. 169-204.

Takkinen, R. (2000). Viittomakielen kehitys. Teoksessa E. Lonka & A.-M. Korpiaakko-Huuhka (toim.), *Kuulon ja kielen kuntoutus – vuorovaikutuksesta kommunikointiin*, s. 51 – 74.

Opettajina: Juha Paunu ja Hely Perttula

SVKP251 Suomalainen viittomakieli 1 (5op)

Lähiopetusta n.120 h ja itsenäiset harjoitustehtävät

Tavoitteen on perehtyä keskeiseen arkielämän viittomistoon helppojen viittomakielen ymmärtämis- ja tuottamisharjoitusten avulla. Tavoitteena on, että kurssin jälkeen opiskelija pystyy kommunikoimaan kuurojen kanssa tavallisimmissa arkipäivän tilanteissa. Tutustutaan kuurojen kulttuuriin aidoissa tilanteissa tutustumiskäyntien muodossa. Suoritetaan Kuurojen Liiton A-tentti.

Opettajina: Hely Perttula, Juha Paunu, Tiina Luhtavaara, Pirjo Kilkilä sekä muita kuuroja tuntiopettajia

SKVP252 Suomalainen viittomakieli 2 (5op)

Lähiopetusta n. 120 h ja itsenäiset harjoitustehtävät

Perehdytään laajemmin suomalaisen viittomakielen rakenteeseen ja kartutetaan viittomavarastoa. Harjoitellaan eri tavoin kommunikaatiota ja painotetaan suomalaisen viittomakielen ymmärtämistä. Harjoitellaan käännöstä suomen kielestä suomalaiseen viittomakieleen ja suomalaisesta viittomakielestä suomen kieleen. Syvennetään viittomakielisen kulttuurin tuntemusta. Suoritetaan Kuurojen Liiton K-tentti.

Opettajina: Hely Perttula, Juha Paunu, Tiina Luhtavaara, Pirjo Kilkilä sekä muita kuuroja tuntiopettajia

LIITE 2

Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linja
28.8.2006-27.4.2007
60 op

Eurajoen kristillinen opisto
Opetussuunnitelma 2006-2007

Tarkoitus:

Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linja (28.8.2006-27.4.2007) on tarkoitettu viittomakielestä kiinnostuneille ja niille, jotka tarvitsevat viittomakieltä tai viittomia kotona tai työssään. Linjan tarkoituksena on tutustua kuurojen ja muiden kuulovammaisten maailmaan sekä tutustua erilaisiin kielihäiriöisten ryhmiin. Suomalainen viittomakieli sai perustuslaillisen aseman vuonna 1995. Viittomakielisiä kuuroja on Suomessa n. 5000. Muita kuulovammaisia, jotka käyttävät viittomakieltä tai viittomia on Suomessa tuhansia. Viittomia tai viitottua puhetta käyttävät monet kehitysvammaiset tai dysfaatikot. Kommunikaation tukena käytettävät viittomat ovat samoja kuin viittomakielen viittomat.

EKO opiskelupaikkana

Eurajoen kristillinen opisto painottaa kasvatuskäsityksessään yhteisöllisyyttä ja yhteistä tekemistä. Juhlat ja erilaiset tapahtumat kuuluvat yhteisöllisyyteen eli opiston arkeen. Opisto toimii kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta. Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua päivänavauksiin ja opistolla järjestettäviin hengellisiin tapahtumiin. Opiston kristillisyyttä ei kuitenkaan velvoita opiskelijoita. Kristillisyyttä ilmenee opistossa suvaitsevaisuutensa, erilaisuuden hyväksymisenä, yksilöllisenä palveluna, lämpimänä, positiivisena ja turvallisena ilmapiirinä. Opisto tarjoaa mahdollisuuden tehokkaaseen ja kokemukselliseen opiskeluun. Myös ilta-aika on tehokasta oppimisen ja yhteisen tekemisen aikaa.

Työskentelytavat

Opiskelussa vuorottelevat ryhmäopetus ja itsenäinen työskentely. Viittomakielen opetuksessa käytetään paljon lähiopetusta. Muina opetusmenetelminä käytetään tutustumiskäyntejä, projekteja, keskusteluja sekä ryhmätöitä. Avoimen yliopiston opinnot edellyttävät itseohjautuvuutta ja vastuuta omasta oppimisesta. Osa opiskelusta tapahtuu yhdessä muiden EKO-Akatemian ja opiston muiden linjojen kanssa.

Opiskelija laatii vuodesta portfolion, jossa hän kuvaa omaa kasvuaan ja oppimisprosessiaan. Portfolion avulla opiskelija kehittää itsetuntemustaan, laajentaa osaamistaan, asettaa opiskelulle tavoitteet, pohtii opiskelutapojensa tehokkuutta ja saa itselleen uusia näkökulmia sekä laajaa tietotaitoa omasta opiskelustaan.

Linjan oppiaineet ja sisältökuvaukset

1 opintopiste vastaa n. 27 työtuntia, joka pitää sisällään lähiopiskelua sekä omaa työskentelyä.

Ohjaus ja opiskelutaidot

4 op

Ryhmäytyminen, opiskeluympäristö ja –käytännöt, opetussuunnitelman läpikäyntiä, ryhmän ohjaus.

Arviointi: hyväksytty/hylätty

Opettajana: Hely Perttula

Johdatusta kieleen ja sen tutkimukseen

1 op

Johdantoluento sekä etätehtävä

Arviointi: hyväksytty/hylätty

Opettajana: Lea Nieminen

Teoreettisen kielentutkimuksen peruskäsitteitä

2 op

Johdantoluennot ja kirjallisuutta, sekä luentoihin ja kirjallisuuteen pohjautuvat etätehtävät.

Arviointi: numeerinen arviointi 1 – 5

Opettajana: Lea Nieminen

Kirjallisuus: Yule, G. (1996). The study of language. 2. painos. (s. 53 – 138).

Karlsson, F. (1998). Yleinen kielitiede (apuneuvona ja käsikirjana peruskäsitteiden opiskelemisessa).

Nikula, T. (2000). Pragmaattinen näkökulma kieleen. Teoksessa K. Sajavaara & A. Piirainen-Marsh (toim.), Kieli, diskurssi ja yhteisö, s. 331 – 358.

Malm, A. & Östman, J.-O. (2000). Viittomakieliset ja heidän kielensä. Artikkeliteoksessa A. Malm (toim.), Viittomakieliset Suomessa, s. 9 – 32.

Takkinen, R. (2000). Viittomakielen kehitys -artikkelista alaluku 2.3.2 Teoksessa E. Lonka & A.-M. Korpijaakko-Huuhka (toim.), Kuulon ja kielen kuntoutus – vuorovaikutuksesta kommunikointiin, s. 54 – 60.

Jantunen, T. (2003). Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen, s. 113 – 119.

Soveltavan kielentutkimuksen näkökulmia

2 op

Essee kirjallisuuden pohjalta.

Arviointi: numeerinen arviointi 1 – 5

Opettajana: Lea Nieminen

Kirjallisuus:

Sajavaara, K. & A. Piirainen-Marsh (toim.) 1999. Kielenoppimisen kysymyksiä.

Sajavaara, K. & A. Piirainen-Marsh (toim.) 2000. Kieli, diskurssi ja yhteisö.

Sajavaara, K. & A. Piirainen-Marsh (toim.) 2000. Näkökulmia soveltavaan kielentutkimukseen.

Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen**5 op**

Luennot ja kirjallisuus

Arviointi: hyväksytty/hylätty

Opettajina: Lea Nieminen ja Hely Perttula

Kirjallisuus:

Jantunen, T. (2003). Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen.

Malm, A. (2000) (toim.). Viittomakieliset Suomessa s. 147 – 200.

Rainò, P. (2002) Mouthing and Mouth Gestures in Finnish Sign Language.

Teoksessa P.

Boyes Braem & R. Sutton-Spence (toim.), The Hands are the Head of the Mouth. The Mouth as Articulator in Sign Languages, s. 41 – 50.

Rissanen, T. (1987). Toistoprosesseista kuurojen viittomakieleessä. Teoksessa P. Pimiä & T. Rissanen, Kolme kirjoitusta viittomakielestä, s. 1 – 24.

Valli, C & Lucas, C. (2000). Linguistics of American Sign Language. An Introduction.

Suomalainen viittomakieli 1**9 op**

Lähiopetusta sekä itsenäisiä harjoitustehtäviä

Arviointi: numeerinen arviointi 1-5

Opettajina: Hely Perttula, Juha Paunu, Tiina Luhtavaara, Pirjo Kilkkilä sekä muita kuuroja tuntiopettajia

Tavoitteen on perehtyä keskeiseen arkielämän viittomistoon helppojen viittomakielen ymmärtämis- ja tuottamisharjoitusten avulla. Tavoitteena on, että kurssin jälkeen opiskelija pystyy kommunikoimaan kuurojen kanssa tavallisimmissa arkipäivän tilanteissa. Tutustutaan kuurojen kulttuuriin aidoissa tilanteissa tutustumiskäyntien muodossa. Suoritetaan Kuurojen Liiton A-tentti.

Suomalainen viittomakieli 2**9 op**

Lähiopetusta sekä itsenäisiä harjoitustehtäviä

Arviointi: numeerinen arviointi 1-5

Opettajina: Hely Perttula, Juha Paunu, Tiina Luhtavaara, Pirjo Kilkkilä sekä muita kuuroja tuntiopettajia

Perehdytään laajemmin suomalaisen viittomakielen rakenteeseen ja kartutetaan viittomavarastoa. Harjoitellaan eri tavoin kommunikaatiota ja painotetaan suomalaisen viittomakielen ymmärtämistä. Harjoitellaan käännoästä suomen kielestä suomalaiseen viittomakieleen ja suomalaisesta viittomakielestä suomen kieleen. Syvennetään viittomakielisen kulttuurin tuntemusta. Suoritetaan Kuurojen Liiton K-tentti.

Viittomat kommunikaation tukena**2 op**

Tutustutaan viittomakommunikaatiota käyttävien lasten erityiskysymyksiin sekä viittomien käyttöön puheen tukena.

Lähiopetusta ja itsenäistä työskentelyä

Arviointi: hyväksytty/hylätty

Opettajana: Hely Perttula

Kuurojen historia ja kulttuuri**4 op**

Luennot ja kirjatentti.

Arviointi: numeerinen arviointi 1-5

Opettajana: Hely Perttula

Tenttikirjallisuus:

Wallvik, B. (2001). Viitotulla tiellä.

Padden, C. & Humphries, T. (1988). Deaf in America

Malm, A. (2000). Viittomakieliset Suomessa, s. 35 – 101 ja 127 – 144.

Kielen omaksuminen ja kaksikielisyys**5 op**

Luennot ja kirjatentti.

Arviointi: numeerinen arviointi 1-5

Opettajina: Juha Paunu ja Hely Perttula

Tenttikirjallisuus:

Baker, C. (1997). Foundations of bilingual education and bilingualism (2.painos).

Emmorey, K. (2002). Language, cognition, and the brain. Insights from sign language research. Luku 5: Sign Language Acquisition, s. 169-204.

Takkinen, R. (2000). Viittomakielen kehitys. Teoksessa E. Lonka & A.-M. Korpijaakko-Huuhka (toim.), Kuulon ja kielen kuntoutus – vuorovaikutuksesta kommunikointiin, s. 51 – 74.

Viestintä ja vuorovaikutustaidot**1 op**

Vuorovaikutus, verbaalinen- ja nonverbaalinen viestintä, itsetuntemus/itsetunto, oman elämän aarrekkarta, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuvan käyttö vuorovaikutuksen tukena.

Arviointi: hyväksytty/hylätty

Opettajana: Outi Puolanne

Kulttuurien välinen viestintä**2 op**

Luennot ja essee

Arviointi: hyväksytty/hylätty

Opettajana: Kirsi-Marjo Halonen ja Hely Perttula

Essee seuraavan materiaalin pohjalta:

Salo-Lee, L., Malmberg, R. & Halinoja, R. (1996). Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä (video + kirja).

Mindess, A. (1999). Reading Between the Signs. Intercultural Communication for Sign Language Interpreters.

Kehityopsykologia**2 op**

Luennot

Tutustutaan kehityopsykologian perusteisiin. Käsitellään ihmisen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä sekä tunnistetaan kehityksen taitekohdat sekä mahdolliset riskikohdat. Tutustutaan persoonallisuuden kehitykseen sekä sosiaaliseen kehitykseen. Käsitellään tarpeen mukaan esim. varhaista kognitiota, temperamenttia, motorista kehitystä, kielen ja kommunikointitaitojen kehitystä sekä sosiaalisia taitoja.

Arviointi: hyväksytty/hylätty
Opettajana: Aleksi Jalava

Didaktiikan perusteet **1 op**

Oppimisprosessin keskeiset periaatteet, yleisimmät oppimisteoriat ja niiden käyttömahdollisuudet

Arviointi: hyväksytty/hylätty
Opettajana: Outi Puolanne

Erityiskasvatus **4 op**

Opintojaksolla perehdytään kehityksen poikkeamiin kuten kielen ja puheen kehitys, sosio-emotionaaliset vaikeudet, tarkkaavaisuushäiriöt, liikuntavamma, autismi ja kroonisesti sairas lapsi. Opintojen aikana tutuksi tulevat myös erilaiset terapiamuodot ja kuntoutukseen liittyvät asiat.

Arviointi: numeerinen arviointi 1-5
Opettajana: Anne Liinamaa

Tietotekniikan perusteita **1 op**

Opintojaksolla perehdytään tietotekniikan käyttömahdollisuuksiin opiskelussa ja työelämässä. Jaksolla käsitellään mm. tietokoneen käyttöjärjestelmiä, tekstinkäsittelyä ja tiedon taltiointia.

Arviointi: hyväksytty/hylätty
Opettajana: Leena Väinölä

Ensiapu 1 **1 op**

Arviointi: hyväksytty/hylätty
Opettajana: Jussi Konttinen

Opintokäynnit **2 op**

Tutustutaan erilaisiin erityiskouluihin ja päiväkotien erityisryhmiin. Tutustutaan myös Valkeaan taloon sekä kuulovammaisten kouluihin sekä muihin laitoksiin.

Arviointi: hyväksytty/hylätty
Opettajana: Hely Perttula

Opo-avo **1 op**

Opettajana: Johanna Tomberg

Työpajat **2 op**

Mahdollisuus valita eri työpajoista itseä kiinnostava aine. Valikoimassa mm. kädentaidot, jooga, ATK, hygieniapassi, ruokakurssi ym.

Opettajina: Eri opettajia

LIITE 3

Klo	Ma 28.8.	Ti 29.8.	Ke 30.8.	To 31.8.	Pe 1.9.
8.00	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala
8.30		Päivänavaus	Päivänavaus	Päivänavaus	Päivänavaus
8.45		Tutustuminen	ATK-info /LV	VK / HP	Kr kult / HP
9.30		Olkiluotoon	VK / HP	”	”
10.30		” / HP	”	”	VK / TL
11.15		VK / HP	”	”	”
12.00		Lounas	Lounas	Lounas	Lounas
12.45	13.00 aloitus	VK / HP	VK / HP	VK / PK	
13.30	Kahvi	”	”	”	
14.15	LV / HP	Kahvi	Kahvi	Kahvi	Kahvi
14.30	”	LV / HP	Kr kult / HP	Kr kult / HP	
15.15	”	”	”		
16.30	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	Päivällinen	
17.00	LV / HP Linjanvalvoja / Hely Perttula VK / HP Viittomakieli / Hely Perttula ATK / LV ATK / Leena Väinölä Kr kult / HP Kuurojen kulttuuri / Hely Perttula VK / PK Viittomakieli / Pirjo Kilkkilä VK / TL Viittomakieli / Tiina Luhtavaara				
18.00					
19.00					
20.00					

LIITE 4

Kuurojen historia ja kulttuuri (3op)

Kurssin sisältö:

Kurssin esittely, tavoitteet, kirjallisuus
 Kuulovammainen – kuuro – viittomakielinen
 Carl Oscar Malm –suomalaisen viittomakielen isä
 Kuurot etnisenä ryhmänä
 Kuurot vammaisryhmänä
 Kuurot kielellisenä vähemmistönä
 Suomenruotsalaisten kuurojen asema
 Sosiokulttuurinen näkökulma kuurouteen
 Lääketieteellinen näkökulma kuurouteen
 Sisäkorvaistute
 Oralismi ja kuurojen opetus
 Kuulovammaisten opetus suomessa
 Kuurojen työllisyys/työttömyys
 Järjestötoimintaa
 Kuuroille tärkeät paikat

Tenttikirjallisuus:

Malm, A. (toim.) 2000. Viittomakieliset Suomessa. Finn Lectura
 s. 35-101 Viittomakielinen yhteisö Suomessa
 s. 127-144 Elämää viittomakielisenä
 s. 205-215 Vähemmistö vähemmistössä, suomenruotsalaiset kuurot

Birgitta Wallvik.2001. Viitotulla tiellä. Finn Lectura
 s. 41-58 Kuurojenkoulujen synty, s. 97-137 Kuurojenopetus tulee Suomeen, s. 138-212
 Puhemenetelmä leviää, Miksi oralismia?, Alexander Graham Bell ja kuurojenopetus, Mila-
 non kongressi – oralismin voitto, rottinkikeppi – ase viittomakieltä vastaan.

Essee:

Wallvik, B. (2001). Viitotulla tiellä.
 Padden, C. & Humphries, T. (1988). Deaf in America
 Malm, A. (2000). Viittomakieliset Suomessa, s. 35 – 101 ja 127 – 144.

Kirjoita edellä mainitun kirjallisuuden ja omien kokemustesi pohjalta 3-5 sivuinen essee itseäsi kiinnostavasta ja tärkeäksi kokemastasi näkökulmasta. Keksi työllesi myös otsikko. On tärkeää, että yhdistät esseessä omia aikaisempia tietojasi ja kokemuksiasi niihin asioihin, joita käsitellään annetussa lähdemateriaalissa. Tuo esille myös omia näkemyksiäsi ja mielipiteitäsi, mutta älä unohda perustella niitä.

Arvioinnissa otetaan huomioon mm. lähdemateriaalin ja omien tietojen, kokemusten ja näkemysten sulauttaminen, aiheeseen kuuluvien käsitteiden ymmärtäminen ja johdonmukainen käyttö.

LIITE 5

EURAJOEN KRISTILLINEN OPISTO**VIITTOMAKIELEN JA ERITYISKASVATUKSEN
LINJA****28.8.2006-27.4.2007****TODISTUS**

xxxx xxx (11111) on lukuvuoden 2006-2007 perusoppijaksolla suorittanut opetussuunnitelman mukaisen 60 opintopisteen Viittomakielen ja erityiskasvatuksen linjan ja saanut seuraavan arvioinnin:

Opintoihin orientoituminen	4 op
Kielitieto ja kielitiede	5 op
Viitottujen kielten rakenne	5 op
Suomalainen viittomakieli	18 op
Viittomat kommunikaation tukena	2 op
Viittomakielisten historia ja kulttuuri	4 op
Kielen omaksuminen ja kaksikielisyys	5 op
Viestintä ja vuorovaikutustaidot	1 op
Kulttuurien välinen viestintä	2 op
Kehityopsykologia	2 op
Didaktiikan perusteet	1 op
Erityiskasvatus	4 op
Tietotekniikan perusteita	1 op
Ensiapu 1	1 op
Ensiapu 2	1 op
Opinto-ohjaus	1 op
Työpaja: Jooga	1 op
Opintokäynnit	2 op

Eurajoella 27. päivänä huhtikuuta 2007

Kirsi-Marjo Halonen
vs. rehtori

ARVOSANAT: erinomainen (5), hyvä (4-3), tyydyttävä (2-1), hyväksytty (hyv.), hylätty (hyl.), osallistunut opetukseen (os.)